

Návrat k Pekárně.

L. Slezák, R. Cendelín, J. Pokorný.

Název našeho příspěvku, ač vyznívá poněkud poeticky, pojednává o našich snahách navrátit jeskyni do geologicko-speleologické hry, ze které poněkud vypadla. Vlastní jeskyně je nám známa spíše jako světoznámá stanice lovců sobů, kteří zde sídlili před 13 ti tisíci léty. Patrně jeskyni využívali střídavě po celá dvě tisíciletí.

Magdalénský lid z jeskyní jižní části Moravského krasu migroval za potravou i vzácnými materiály na výrobu kamenné industrie. Pozůstatky této kultury se zachovaly ve vrstvách sedimentů, které jsou mocné kolem 4 m a které naši archeologičtí předchůdci vykořistili. Nehodláme na tomto místě hodnotit výsledky jejich prací, víme však jedno.

Magdalénci, kteří sídlili v jeskyních Španělska či Francie, zanechali po sobě stopy nejen v sedimentech jeskyní, ale i na jejich stěnách. Jeskynní malby z Altamiry či Lascaux mluví za vše. Nálezy rytin i plastika z Pekárny jen potvrzují, že i v této jeskyni přebývali umělci. Malovali po stěnách jeskyně i oni?

Bohužel, v dnes známé části jeskyně není na stěnách ani čárka. 4 m mocné sedimenty přisedají ke stěnám jeskyně. Pod nimi je ostrá hranice, pod níž, až do hloubky 11 m (skalní dno) leží polohy štěrku a písků. Jejich stáří může být diskutabilní, jisté je však jedno. Jsou daleko starší, než osídlení Magdalénci, kteří přišli do jeskyně na štěrkovou výsuv.

Zanechme archeologie, a věnujme se nadále otázkám paleomorfologie jeskyně a její pozice vzhledem ke geomorfologii a hydrografii okolí. Jestliže je dnes jeskyně známá v podobě, jak ji například popisuje Martin Kříž v r. 1864, pak od té doby podoba jejího půdorysu patrně nenaznala podstatných změn (pouze zbytkové deponie po archeologických výkopech z pozdější doby).

M. Kříž nechal vyhloubit několik revizních šachet pro zjištění celkových mocností a složení sedimentů až na skalní dno jeskyně. Vyslovil při tom odvážný názor o celkovém spádování dna jeskyně (od zadu ke vchodu). Z toho odvozoval i svoje paleogenetické představy o vzniku a funkci jeskyně. Ani pozdější práce se nezabývají konfigurací jeskyně před vyplněním sedimenty.

Speleologické prolongační práce byly dosud taktéž zaměřeny ke koncovému závalu jeskyně a jeho překonání. Poslední pokus se chystal udělat Marek Šenkyřík – Poustevník, ale papírově to nezvládnul a tak byl z Pekárny vykázán.

V rámci našich technologických studií dané oblasti jsme Pekárnu zahrnuli do sféry našeho zájmu jako návazné území na ploch sektoru „C“ nad Ochozskou jeskyní. Mapy jsme doplnili o polygon Kamenným žlíbkem s odbočkami na Horní vchod do Ochozské jeskyně, Hynštovu ventarolu, dnes zavalenou propástkou Fox, Cepovu díru a napojili jsme se tak na pevný bod vyneseny radiomajákem na patě závalu Pekárny k povrchu.

Tak se podařilo stávající půdorysnou dokumentaci Pekárny poměrně přesně posadit do terénu. To nám umožnilo provádět telegnostický průzkum v orientovaných profilech napříč průběhu známé části jeskyně a v jejím předpokládaném pokračování směrem k jihu.

Profilování začalo na dvou, radiomajákem fixovaných bodech, přenesených z konce jeskyně na povrch. Postupně byl rozevírán vějíř profilů a konstatováno, že terénní deprese v prostoru závalu netvoří jednoduše obrazec reakcí, ale s velkou pravděpodobností rozděluje těleso závalu na závalů několik.

Konsolidovaná část se přimyká ke Kamennému žlíbku a navazuje na morfologicky patrný průlom do jeho svahu. Druhá část závalu tvoří západní díl deprese a opírá se o homogenní skalní masiv. Z hlediska reakcí se jeví jako labilnější. Dále reakce vymezují mezi oběma tělesy úzký prostor, který navazuje na rozšířenou reakci, kopírující průběh vrstev a kliváže.

Ohraničení prostoru se jeví již jako zcela kompaktní, Toto zjištění by s určitou dávkou pravděpodobnosti a v kontextu s dříve prováděnými geofyzikálními pracemi (Geofyzika Brno, metodika VDP, SOP, VES) dávalo naději na možné pokračování jeskyně.

Telegnostické profilování pokračovalo dále k jihu. Reakce ukazují na vychýlení hlavního směru do anomálie SSV – JJZ, která se obloukovitě opět vrací do původního směru S – J.

U lesní cesty, která sloužila jako účelová komunikace pro vrtné soupravy a následně jako dopravní trasa pro vytvoření umělé deponie skrývkového materiálu (kulmské břidlice) k zarovnání škrapového pole a založení bukové mladiny (je v ploše SPR) jsme naše trasování prozatím ukončili.

Naše telegnostické profilování, aby bylo vzhledem k Pekárně schopné korelace se známým průběhem jeskyně, jsme doplnili řadou příčných profilů. Postupovali jsme od koncového závalu k portálu. Zatím, co prvních 25 m se telegnostický obraz shodoval s půdorysem plánu jeskyně, další měření naznačila odlišení. Východní stěna se postupně odkláněla do maxima 10 m od portálu, a pak se k němu opět přiblížila, západní stěna se odchýlila do maxima 25 m ve vzdálenosti 30 m za portálem. Vychýlení obrysu východní stěny lze přičíst reakci na směr a sklon hrubě lavicovitých vilémovických vápenců, které směřují SSV – JJZ směrem (pod úklonem 25°) k JJV.

Celý soubor tak upadá ke Kamennému žlíbku. Vrstevní spáry jsou rozvolněné, místy primárně zkrasovělé. Na jejich porušení se podílí i průběh poruch ve směru kliváže. Jinak je tomu při stěně západní, kde odklon začíná zhruba v místech, které Martin Kříž (1902) popisuje jako „chobot“, ve kterém se kdysi musely ztrácet vody, „které přicházely zepředu i zezadu jeskyně“ a odtékaly do neznámého pokračování.

Na půdorysné Křížově mapě je toto místo patrné z výklenku. Na mapě K. Feitla z r. 1925 již tento výklenek zaznamenán není. Je pravděpodobné, že byl založen přebytečnou deponií z archeologických výzkumů při jejich likvidaci. Není bez zajímavosti, že v tomto místě napříč jeskyní probíhá tektonická porucha, která je příčinou deformace i stěny východní a byla identifikována i při výše zmíněném geofyzikálním průzkumu (E v kroužku na plánu).

Telegnostická anomálie za západní stěnou jeskyně jde proti sklonu vrstev. Mohlo by v tomto případě jít o možnost projevu vzájemně se překrývajících rozevřených vrstevních spár ve sledu pod sebou.

Aby bylo možno upřesnit dosud získané informace, zvolili jsme následující postupy. Prověření inkriminovaných částí georadarem a na základě vyhodnocení realizovat jeden až tři maloprofilové ověřovací vrty. Georadarové měření proběhlo dne 10. listopadu 2015. (Archeologický ústav MU v Brně, Zeman – Vágner).

Měření bylo pouze orientační a prokázalo, že dosah radaru je do maximální hloubky 10 m pro nás nedostatečný (nadloží jeskyně se pohybuje v mocnosti od 12 do 20 m). Pro další měření bude třeba získat pracoviště s výkonnější anténou radaru. Příslib případných vrtů a jejich zajištění máme od geologa Správy ChKO Moravský kras – RNDr Antonína Tůmy.

Závěr:

Naše pracovní specializovaná skupina (SE – 3) jako součást České speleologické společnosti, Základní organizace 6 – 12 v letošní roce 2015 navázala na práce obdobného charakteru (výsledky publikovány ve Speleofóru 2015) jako v roce minulém.

Prokázali jsme komunikaci mezi Kamenným paleoponorem v horním dílu Kamenného žlíbku sektorem C (terén nad Ochozskou jeskyní), prokázali pokračování jeskyně Jezevčí a řešili první etapu jeskyně Pekárny. Její paleokonfiguraci před osídlením lovců sobů (před 13 tisíci léty) a to jak ve smyslu jejího průběhu za západní stěnou, tak možnost jejího pokračování za závalem.

Text pro anglický překlad:

Výzkumné práce v jeskyni Pekárně v jižní části Moravského krasu jsou zaměřeny na sledování paleomorfologie jeskyně. Úroveň bazálních štěrkopísků v jeskyni je v hloubce 4 m pod dnešní počvou jeskyně. Pomocí telegnostických pomůcek, georadaru a případně další techniky hodlá skupina zjistit původní skalní konfiguraci jeskyně. Do budoucna se uvažuje o ověřovacích vrtech. Veškeré práce směřují k vyjasnění paleogenetického postavení jeskyně a vazbu na okolní krasové jevy.

Použitá literatura:

- Szombathy J. (1880) Über Ausgrabungen in den Mährischen Höhlen im Jahre 1880. (In: Sitzungsbericht der. k. Akademie der Wiss., Mathe.-Naturwiss. Classe, Band 82, heft 5.)
- Wankel J. (1880) Prehistorische Funde in die Pekárna Höhle in Mähren. (In: Mittheilungen der Anthropol. Gessel., 10. Wien)
- Kříž M. (1890). Kůlna a Kostelík, dvě jeskyně v útvaru devonských vápenců na Moravě.
- Kříž M. (1891) Die Höhle Kostelík in Mokrá-Walde nebst den übrigen

Grotten des Hadecker Thales. (In: Jahrbuch des k.k. geol. Reichsanstalt, Band 41.)

Absolon K. – Czižek R. (1925) Paleolitický význam jeskyně Pekárny na Moravě. Zpráva první. Časopis MZM XXV: 1 – 58.

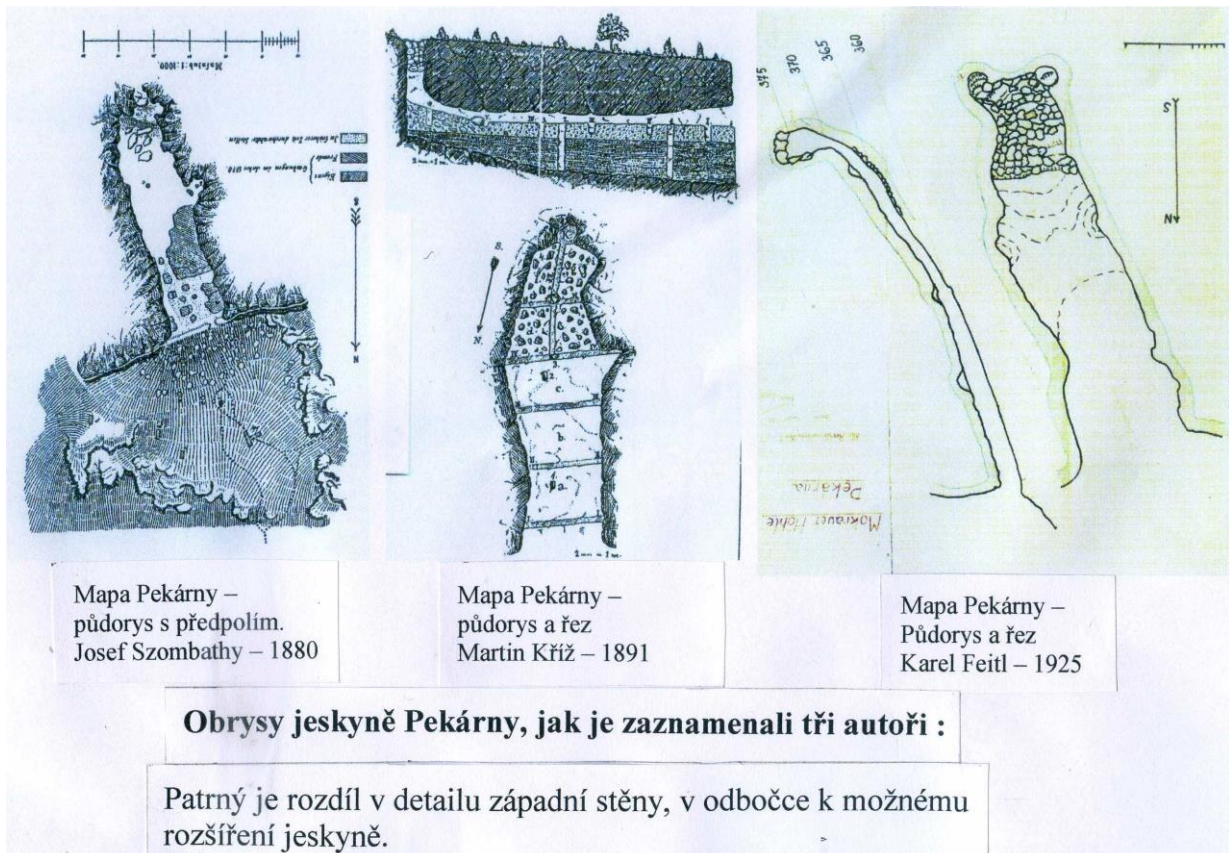
Absolon K. – Czižek R. (1926) Paleolitický výzkum jesk. Pekárny na Moravě. Zpráva druhá. Časopis MZM XXVI: 112 – 208.

Absolon K. – Czižek R. (1929 – 1930) Dtto, zpráva třetí. Čas. MZM 479 – 532.

Klíma B. (1958) Význam archeologických výkopů v jeskyních jižní části Mor. krasu pro kvarterní geologii. Antropozoikum. 8.

Klíma B. (1963) Grabung vor dem Eingang in die Höhle Pekárna. Přehled výzkumů AÚ ČSAV 1963.

Pokorný J. (1998) Výzkumy v jeskyni Pekárně. (Pohled do historie výzkumů). Sborník „Speleoforum“, ročenka č. 17.

Zrcadlí server:

www.SPELEOZAHADY.cz